

Förbättringsresan i den sociala barn- och ungdomsvården!

Anteckningar från den nationella samordnarens konferens den 4 september 2017

Den nationella samordnaren Cecilia Grefve lämnar sin slutrapport till regeringen från en flerårig genomlysning av den sociala barn- och ungdomsvården i december 2017. Vid konferensen *Förbättringsresan* den 4 september 2017 i Göteborg berättade hon om iakttagelser hon gjort och om arbetet med de nio regeringsbeslut som tagits.

- Det är verkligen en förbättringsresa som satt igång i hela landet, sa Cecilia. 48 kommuner har varit i särskilt fokus, men det har skett förbättringsinsatser i många kommuner under den tid utredningen pågått!

Moderator vid konferensen var Sarah Britz, tidigare på Göteborgs-Posten, nu chefredaktör på tidningen Faktum.

Läs den nationella samordnarens blogg på <http://www.socialbarnungdom.se/>. Där kommer alla presentationer från de fem slutkonferenserna att ligga.

Positiv ingång

Konferensen inleddes av Marina Johansson, kommunalråd i Göteborgs Stad och ledamot i styrgruppen för social välfärd vid GR. Hon är glad och imponerad över hur frågan har tagits om hand, med en positiv ingång för att lyfta socialtjänsten och dess medarbetare.

- Det är en komplex verksamhet som styrs av lagstiftning, kontroll och pekpinar. Det är inte så ofta vi får läsa om det goda arbete som bedrivs, sa Marina Johansson och fortsatte: I samtalen har vi lyckats peka på brister och förbättringsområden, det är viktigt att förbättra förutsättningarna, men utan att skuldbelägga. Delaktighet och medskapande är angeläget, och det måste vi ta tag i, vi behöver lära av varandra.

Marina lyfte utvecklingsarbeten i Göteborgs Stad, Göteborgsregionen och Mölndal. I Göteborg har man arbetat med arbetsmiljön, och i samarbete med fackliga organisationer har man skapat konkreta åtgärder som rör exempelvis administrativt stöd, arbetsbelastning, arbetstygds mätningar och lönefrågor.

- Det fantastiska är att den här sektorn äntligen fått ett lyft, det är barnen som är det viktigaste och det är roligt och positivt att regeringen nu satsar på området! avslutade Marina.

Regeringens beslut

Regeringen har fattat beslut om uppdrag i nio av de tio förslag som utredningen hittills presenterat:

- Finansiering av stöd för användardriven innovation i den sociala barn- och ungdomsvården
- Tidiga och samordnade insatser
- Säkra skolgång för barn och unga som är placerade – utveckling av SiSam
- Analys om den medicinskt ansvariga sjuksköterskans uppdrag även bör omfatta den sociala barn- och ungdomsvården
- Överlämnande av uppgifter som innefattar myndighetsutövning i den sociala barn- och ungdomsvården till annan kommun
- Medel för utvecklingsarbete för att förbättra dokumentation inom den sociala barn- och ungdomsvården
- Medel för utvecklingsarbete gällande digitalt stöd inom den sociala barn- och ungdomsvården
- Medel för ett forskningsprojekt om tidiga och förebyggande insatser i den sociala barn- och ungdomsvården
- Utvecklingsprojekt för att behålla och rekrytera socionomer inom den myndighetsutövande socialtjänsten

Det tionde förslaget handlar om att klargöra möjligheterna att hålla anmälningar som inte leder till utredning systematiskt sökbara. Beredning av detta förslag pågår inom regeringskansliet.

Vid konferensen gavs exempel på förbättringsinsatser och information om hur myndigheter har tagit sig an de nio uppdragen.

Att effektivisera dokumentationen – hur och vad?

Marta Nannskog från SKL berättade om två projekt som båda syftar till att effektivisera arbetet med dokumentation: *Taligenkänning* (hur vi dokumenterar) och *Mer tid för barn och unga genom förbättrad dokumentation* (vad vi dokumenterar). Bakgrunden är att dokumentationen tar en alltför stor andel av socialtjänstens tid, och att barn- och ungdomsvården ligger efter i digitaliseringsutvecklingen.

Taligenkänning är en teknisk lösning som testas i tre kommuner: Norrköping, Linköping och Haninge. Lösningen handlar om talade texter direkt in i verksamhetssystemen. Helst ska detta ske tillsammans med brukaren, då vet alla vad som har dokumenterats. Högre kvalitet och rättssäkerhet är målet. Tester har visat att man kan halvera tiden för arbetet med texterna genom att tala in dem istället för att skriva, det går helt enkelt mycket snabbare att tala än att skriva.

- Det blir också en annan medvetenhet när man säger något högt, särskilt när man gör det tillsammans med brukaren, sa Martha.

Projektet ska vara klart i september 2018.

Mer tid för barn och unga genom förbättrad dokumentation: Syftet är att undersöka hur gällande krav omsätts i praktiken, med målet att underlätta dokumentationen. 30 kommuner i sex län deltar i

projektet. Forskning visar att brukare anser att det som skrivs är svårt att förstå, och att dokumentation kan vara osaklig och värderande. Socialsekreterare anser att de lägger för mycket tid på dokumentation, det kan vara svårt att veta vad som är tillräckligt. Föreningen Maskrosbarn har uttalat att man vill bli informerad men vill också fokusera på nuet, inte tas ur sitt sammanhang och inte innehålla tolkningar utan att man frågat barnen. Maskrosföräldrar anser att dokumentationen behöver vara saklig, man måste förstå det som står och uttryck behöver förklaras. "Så mycket dokumentation och ändå får inte barnen den hjälp de behöver", har en av föräldrarna sagt. De 30 kommunerna ska testa att skriva kortare och mer koncist och pröva att formulera mål. En slutrapport kommer i maj 2018. Initiala reflektioner från kommunerna är att vi dubbeldokumenterar, skriver alltför omfattande anteckningar, "som berättelser". I projektet är ett av förslagen att pröva att skriva i punktform.

Medskapande innovationer

Sara Tunheden från Stiftelsen Svensk industridesign (SVID) pratade om medskapande inom den sociala barn- och ungdomsvården. Uppdraget är att undersöka hur användardriven innovation kan användas för att utveckla medskapandet, en utvecklingsprocess där man utgår från användarens behov och medskapar lösningar tillsammans med dem verksamheten riktar sig till. I *Innovationsguiden* har syftet varit att lära ut metodiken till kommunerna. Fokus har varit hjälp till självhjälp, trettiofem kommuner har fått möjlighet att ta sig igenom en process och testa olika metoder. I *Innovationsguiden* finns mallar. Alla 35 kommuner hade samma mål, att förbättra den sociala barn- och ungdomsvården. Det var viktigt att det fanns tid och en ledning som tog ansvar. Mycket av vinsten var att träffa andra, ett utbyte i lösningar och arbetssätt. En viktig erfarenhet är att man måste stänga av "verksamhetshjärnan", att lämna sina antaganden. En annan viktig sak är att man är förberedd på att problemet kan vara ett annat än det vi först trodde, bara acceptera att man inte vet från början hur det kommer att bli. Några lärdomar: Grupperna upplever stor osäkerhet i början, är detta evidensbaserat, men när man börjat prata med användarna känner man en större trygghet. Metodiken leder till stort engagemang och lust. Försvårande är omorganiseringar, personalomsättning, utvecklingsarbetet är något som läggs på ovanpå det andra. Ska man arbeta med utvecklingsarbete måste det finnas förståelse, stöd, tid och ett ok från ledningen för att testa.

I *Förnyelselabbet* sker ett samskapande mellan olika aktörer, som utgår från den ensamkommandes resa. Vad händer när man kommer till Sverige och hur ser den processen ut? Stela strukturer och bristande samordning är ett problem för att möta den unge. I *Förnyelselabbet* arbetar ensamkommande barn och unga som aktiva medskapare. Genom att undersöka, förstå och testa nya vägar försöker olika myndigheter hitta nya och bättre lösningar tillsammans. Under hösten 2017 testas prototyper. Ensamkommande som certifierade informatörer, ambassadörer, är en av prototyperna.

SocKom är en app för information och kommunikation som bygger på delaktighet, tillgänglighet, relation och kommunikation. Det finns en planering för att appen ska kunna komma ut i hela landet. Om man är intresserad av att veta mer eller vill bli pilot kan man kontakta sockom@oceanobservations.com

Förbättringsresa inåt och utåt

Eva Agåker berättade om fyra aktuella regeringsuppdrag som Socialstyrelsen arbetar med, i samverkan med andra myndigheter och vad som händer inom området Barn och unga. Socialstyrelsen genomför också en inre förbättringsresa för att bättre kunna ge stöd till en kunskapsbaserad socialtjänst.

- När behoven förändras i socialtjänsten måste Socialstyrelsen finnas med för att ge rätt stöd som är rättssäkert enligt vetenskap och beprövade metoder. Den erfarenhet man får i praktiken är en viktig kunskapskälla och därför försöker man ta vara på den kunskapen för att skapa bättre produkter. Vårt mål är: Vår kunskap finns där och när användaren behöver, sa Eva.

Anpassa en modell för skolsamverkan som omfattar alla placerade barn. Detta uppdrag har Socialstyrelsen fått tillsammans med Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten. Man vet att barn i samhällsvård har sämre psykisk och fysisk hälsa än barn i genomsnitt och att den enskilt viktigaste faktorn är hur barnen lyckas i skolan. En modell har tagits fram (SiSam), där syftet har varit att skapa förutsättningar för en obruten skolgång, för barn som vårdas inom SiS. Socialstyrelsen ska tillsammans med övriga aktörer titta på om modellen kan användas även för placerade barn i familjehem, skyddat boende, HVB. Ensamkommande barn inkluderas i uppdraget. Målet är att skapa kontinuitet för barnen. Man kommer att kartlägga de olika målgrupperna och se över de juridiska förutsättningarna för att använda modellen. Vissa kommuner har börjat använda modellen, och har man börjat får man gärna höra av sig för att förmedla erfarenheter. Uppdraget redovisas till regeringen i juni 2018.

Tidiga samordnade insatser för barn och unga: Samarbete mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten är nödvändigt för att barn ska få sina behov tillgodosedda. Utvecklingsarbetet handlar om att förbättra samverkan och framgångsfaktorer och man tittar också på juridiska och strukturella hinder. Arbetet ska utföras utifrån ett barnrätts-, funktionshinder- och jämställdhetsperspektiv. Barn och föräldrar är viktiga samverkanspartners i projektet. En slutredovisning sker i januari 2021.

Överlämnande av uppgifter till annan kommun: Utgångspunkten är att barn och unga ska få stöd, hjälp och skydd oavsett var de befinner sig. Det behövs samverkan för att kommunerna ska klara de utmaningar man har. Exempelvis kan små kommuner ha svårt att vid barnskyddsärenden upprätthålla tillräcklig kompetens. Det finns en samverkan i familjehemsfrågor och social jour, men uppdragets syfte är att klargöra just myndighetsutövningens möjligheter och hinder. Uppdraget redovisas till regeringen i september 2017.

MAS:s uppdrag för den sociala barn- och ungdomsvården: I detta uppdrag görs en analys av om uppdraget för MAS även bör omfatta den sociala barn- och ungdomsvården. Vilka rättsliga förutsättningar samt ekonomiska konsekvenser, för- och nackdelar finns med att omfatta även barn- och ungdomsvården? Syftet är att avhjälpa brister under utredning och placering. Olika scenarier diskuteras. (Precis på gång att lämnas till regeringen, september 2017.)

Utöver detta berättade Eva om några andra uppdrag:

Nationellt kunskapscentrum för ensamkommande barn och unga vid Socialstyrelsen, inrättades i april 2017. Vänder sig till yrkesverksamma inom socialtjänsten och landstingen och ska sprida kunskap om metoder och arbetsätt, samt tolka hur rådande regelverk ska tillämpas. Ska pågå till år 2020.

En kampanj med flera olika delar för att ge ett stöd för kommunerna att få fler privatpersoner att hjälpa barn, *Min insats*.

Ett nytt *kunskapsstöd om ekonomiskt bistånd för unga vuxna* har också kommit, som syftar till att de unga ska nå en egen försörjning.

Yrkesintroduktion på HVB-boenden, webbaserat stöd på www.kunskapsguiden.se. Tanken är att webbstödet ska ge stöd i planeringen för nyanställda, samt underlätta för ny personal att ta del av grundläggande information.

Kunskapsguiden är en nationell plattform för att samla kunskap. Kunskapsguiden ska ge bästa möjliga kunskap inom socialtjänst, hälsa, vård och omsorg. www.kunskapsguiden.se

SiSam-modellen

Johan Svensson och Sebastian Prediger, SiS informerade om *SiSam-modellen*. Bakgrunden är skolan som framgångsfaktor och svårigheter att lotsa ungdomar i övergångar mellan olika skolformer vid placeringar. Målet är en obruten skolgång. Utgångsläget är att få skola, socialtjänst och vård att samverka kring varje ungdom som skrivs in i SiS. Det är socialtjänsten som placerar men det är sällsynt med ett skolperspektiv. Modellen erbjöds de 50 största placeringskommunerna i landet och kommunerna tecknade ett "intentionellt" avtal med SiS. Kommunerna har fått utbildning, deltagit i konferenser och dialoger. Modellen ska bidra till en tydlighet i vem som gör vad före, under och efter en placering, med den unge i centrum. Ansvar, aktör och dokumentation förtydligas under de tre faserna. Målet är att förmå varandra att bli bättre på att formulera och beställa den skolgång de unga har rätt till och SiS ska bli bättre på att leverera den skolgång den unge ska få, rätt insats.

Framgångsfaktorer:

- Tydliga och lokala rutiner, gärna med namngiven funktion med samverkansansvar.
- Skolfrågan aktuell tidigt vid placeringen, för att eleverna ska kunna fortsätta med det de höll på med hemma.
- Viktigt hitta de namngivna funktionerna på webbplatserna, med uppdaterade uppgifter.
- Bygga in uppföljning.
- Strukturerna får inte falla med eldsjälar som slutar.

Det finns möjlighet för fler kommuner att ta kontakt, se också information på www.stat-inst.se.

Tidiga och förebyggande insatser för barn och unga

”Barnens bästa i Braås” är namnet på ett projekt för tidiga och förebyggande insatser i ett bostadsområde i Växjö. Modellen består av fyra delar:

- Barnhälsoteam
- Föräldrastöd
- Samverkan
- Kompetensutveckling

Föräldrar och pedagoger positiva till det stöd de fått.

Utmaningar och erfarenheter:

- Styrgrupp med mandat viktigt
- Regelbundna avstämningsmöten
- Ständigt arbete med förståelse för varandras verksamhet och uppdrag
- Viktigt vara på plats, vara synlig i vardagen
- Lärorikt men utmanande projekt.

Linnéuniversitetet kommer att lämna en slutrapport till Cecilia Grefve innan året är slut. De viktigaste slutsatserna är att det förebyggande arbetet mellan förskola/skola och socialtjänsten är så viktigt. Det handlar om att vara förtrogen med hur barn har det, och att främja likvärdiga villkor. Därför är det viktigt att samverka. Det behövs mer systematisk kunskap. Detta kräver förutsättningar, en tydlig ledning, en stödstruktur men också uthållighet. Projektet kom ganska hastigt på tycker Linnéuniversitetet men lyckades ändå skapa något nytt. Det man kan se är till exempel:

- Projekt som form, att göra saker i projekt, gör också att det blir en labbmiljö där man prövar och omprövar, det är ok att misslyckas.
- Kompetent team har haft stor betydelse. Det fanns personer som var väldigt relations- och samarbetsinriktade, orädda för att bli obekväma.
- Samsyn, var förankrad på övergripande nivå. En del av det var att stärka personalen. Genom att stärka de som arbetade när barnen, vara lyhörda.
- Utbildningar som gav plats för reflektion, t ex kring värderingar.
- Individuellt stöd, som kunde sättas in snabbt, utifrån personalens oro.
- Teamet blev personer som fanns i närområdet, som blev kända.

Ett medskick var:

- Det var inte optimala förutsättningar, men trots det lyckades man. Våga pröva, gå över gränserna och se vad som fungerar i er kommun!

Att rekrytera och behålla socionomer

Uppsala kommun har tillsammans med Akademikerförbundet SSR och Fackförbundet Vision skapat ett projekt finansierat av Uppsala kommun och Socialdepartementet. Projektet pågår sedan år 2016 och har fått fart under våren 2017. I projektet har man pratat om hur man gör en kursändring för att rekrytera och behålla sin personal. Bemanningssituationen har blivit allt mer kännbar. Från

förvaltningens sida har man försökt vända trenden med hjälp av handlingsplaner och förändrad lönesättning, utfallet blev dock inte som man tänkt sig på grund av bristande förankring hos medarbetare. Tanken är nu att ta tillvara medarbetares kompetens och erfarenhet och prata med varandra om olika bilder av situationen. Man vill undersöka om det finns förutsättningar att hitta gemensamma lösningar.

Styrgruppen består av SSR, Vision och arbetsgivare, projektledare, adjungerad ordförande och ett kommunalråd. Det finns också en referensgrupp som består av forskare och brukare samt pensionerade socialarbetare.

Arbetsgrupper i projektet är:

- Behålla och rekrytera socionomer
- Kompetensutveckling
- Karriärvägar
- God arbetsmiljö
- Komplettera till socionomexamen

Medarbetare har kunnat anmäla sig till de olika arbetsgrupperna, 5-10 personer per arbetsgrupp. Många idéer och förslag kommer den vägen. Förslagen kommuniceras via stormöten. Det finns också en blogg där allt finns skrivet. Många kloka idéer och synpunkter har kommit via referensgruppen.

De vanligaste förslagen handlar om introduktion och att skapa trygghet i arbetsgrupperna.

Uppsala har infört så kallade specialisthandläggare med minst fem års erfarenhet, och med ett lönespann under enhetschefer men över socialsekreterare. De handlägger egna komplicerade ärenden och har delegation ungefär som enhetschefer.

Utvecklingskraft

- Det finns en utvecklingskraft i när vi bestämmer vart vi ska gå – lokalt, regionalt och nationellt, sa Cecilia Grefve. Långsiktighet och förutsättningar är viktigt men också att det finns ett politiskt stöd. Två regeringar har stått bakom uppdraget, nuvarande regeringen har övertagit men både förlängt och förstärkt.

Cecilia gjorde en tillbakablick på hela utredningen som inrymt 48 kommunbesök gånger 2, och många kontakter och olika aktörer. Målet har varit att driva på utvecklingen i den sociala barn- och ungdomsvården. I vissa fall finns många hinder, som exempelvis att kunna utveckla gemensamma nämnder, här behövs en annan lagstiftning. Men ofta har man kunnat lyfta och sprida goda erfarenheter, framgångsfaktorer och det arbete som fungerar. Att återanställa administratörer är exempel på insatser som spridit sig. Portalparagrafens värdegrund är väl värd att lyfta, anser Cecilia. Likaså är det viktigt att lyfta vad den kommunala barn- och ungdomsvården uträttar. Och i varje kommun måste man ställa sig frågan om man ger tillräckliga förutsättningar.

- Under utredningen har en mätning av tid för barn genomförts, det är kanske den insats som fått störst uppmärksamhet, sa Cecilia.

Utredande socionom utrustades med telefon och klocka. Resultaten visade att socialsekreterare träffar de de finns till för mycket lite, ett par minuter i veckan. Man mätte också den närmsta chefens möjligheter att vara ledare, och det visade sig att dagarna oftast var helt inbokade. Hur skapar vi mer värde i det sociala arbetet med och för barn och unga? Cecilia berättade att hon tagit intryck av Mats Alvesson, Lunds universitet, som pratar om "skyltfönster", och vikten av att komma bakom skyltfönstren. Trots goda intentioner reproduceras sådant som inte är av värde för barnet. Detta är ett organisatoriskt fenomen och leder till att vi lägger mångdubbelt med tid på administration och dokumentation. Denna "funktionella dumhet" har uppstått ur att staten lägger på mycket, och det har lett till det byråkratiska sätt som det sociala arbetet utvecklats på. Men Cecilia tycker att det finns hoppfulla tecken, vilket IVO:s förändrade roll och Tillitsdelegationen är exempel på.

En iakttagelse som Cecilia Grefve gjort är att det finns uppenbara samarbetsproblem med barn- och ungdomspsykiatri. Det var en enda kommun som lyfte att man haft ett bra samarbete.

Vad socionomprogrammet bör inrymma är en annan fråga som funnits med i genomlysningen. Hur mycket ska man kunna som nyutexaminerad socionom?

Cecilia har sett att många kommuner har tagit hand om frågor som rör rekrytering och introduktion, ofta gemensamt i regionala sammanhang. Hon har också funnit satsningar på att vara attraktiv arbetsgivare, arbetsmiljöförbättringar, lönesatsningar, att man anställt fler personer, arbetstidsförkortning och satsningar på ledarskap.

Socialutskottet och Socialdepartementet driver på

Emma Henriksson, ordförande för socialutskottet, kommenterade den nationella samordnarens genomlysning. Det är otroligt viktigt att skolan fungerar, sa Emma, ett samarbete man försöker hålla så nära som möjligt även om inte socialutskottet råder över skolfrågan.

- Får ni då till bättre gränslösa dialoger, över socialtjänst och landstingsfinansierad hälso- och sjukvård?, frågade Cecilia Grefve.
- Ja, var svaret.

Emma tror att välviljan gör att staten lagt till ytterligare lager. Det är vad som hänt när man nu har glidit ner i diket och inte har mer än några minuter för barnen.

- Det måste finnas utrymme att backa, så att man kan få mer gjort. Ett beslut i våras var att man vill skärpa egenkontrollen, inte lägga på fler lager av yttre kontroll, menade Emma.

Pernilla Baralt, Socialdepartementet, var precis som Emma Henriksson övertygad om att något ytterligare måste göras. Båda Emma och Pernilla vill att kommuner och andra aktörer hör av sig, inte minst med förslag på hur man vill att lagstiftningen ska utvecklas.

"Den sociala barn- och ungdomsvården har flyttat in på departementet". Så uttryckte Pernilla det utifrån att man nu fått en kontinuerlig rapportering genom Cecilia Grefve, en rapportering som enligt Pernilla är helt ovärderlig för att kunna skruva på statens uppgift så snabbt som möjligt. Cecilia Grefve har bidragit till att engagemanget för frågorna har stärkts på departementet, och man har fått

del av konkreta erfarenheter, både det som fungerar bra och det som är svårt, t ex samverkan. Det har funnits en okunskap om det viktiga arbete som bedrivs och vad det innebär om det inte fungerar.

- Era frågor ligger centralt hos oss, sa Pernilla, och vi lovar att vi ska fortsätta lyssna, vi ser fram emot Cecilias slutrapport. Nio av tio konkreta förslag har redan kunnat tas omhand och det kommer att hända mycket när rapporten kommer. Vi menar allvar, nu ska det levereras.
- Var kreativ och innovationsrik, det går inte förlorat! Den innovationskraften ska vi vårda! avslutade Pernilla Baralt.

Slutrapporten

Cecilia Grefves ambition är att slutrapporten inte bara ska hamna i en bokhylla. Budskapen ska vara lätta att föra ut. Barnets ingång är en viktig förutsättning för det som skrivs. Bland annat kommer man i slutrapporten att djupdyka i de kommuner som haft en stabilitet, det är fem-sex kommuner. Vad gör de? Ett eget kapitel kommer att ägnas åt det ökande antalet anmälningar.

Moderatorns slutreflektioner

Sarah Britz sa att hon var positivt överraskad och glad över att så mycket bra saker händer och att det är bra att de goda exemplen och det som fungerar lyfts fram.

- Konferensen förmedlar en framtid som känns ljus, ansåg Sarah.

Många seminarier med lokala och regionala exempel

Under dagen gavs många exempel från lokala och regionala satsningar. Vid ett av seminarierna presenterade Cristina Dahlberg, regional utvecklingsledare vid GR, *Yrkesresan*, som är en gemensam introduktion och fortbildning för nyanställda socialsekreterare inom myndighetsutövningen för den sociala barn- och ungdomsvården i 13 kommuner. Ett webbstöd finns framtaget som stödjer struktur och innehåll, läs mer på www.grkom.se/yrkesresan.

För anteckningarna

Elisabeth Beijer, GR